

**Районний методичний центр відділу освіти
Теопільської райдержадміністрації
Волице-Полівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів**

Мороз Надія Петрівна

З Україною в серці

2016

Посібник з національно-патріотичного виховання учнівської молоді на уроках історії та в позаурочний час. Волиця-Польова 2016. С.53

У посібнику запропоновані заходи з досвіду роботи з учнями з національно-патріотичного виховання на уроці та в позаурочний час.

Посібник адресовано вчителям історії, класним керівникам, педагогам-організаторам

Укладач: *Мороз Н. П. - вчитель історії Волице-Полівської ЗОШ І-ІІІ ст., методист*

Рецензенти: *Волченко Н.С. - директор Волице-Полівської ЗОШ І-ІІІ ступенів, Триндюк Л.П. - методист методичного центру відділу освіти Теофіпольської районної державної адміністрації*

Рекомендовано: *методичною радою методичного центру відділу освіти Теофіпольської районної державної адміністрації*

Протокол № 4 від 22 грудня 2016 року

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розробка уроку «Український державотворчий процес 1917 – 1921 рр. - крок до незалежної України».....	5
Проект «Мандруємо нашою Батьківщиною» (з досвіду роботи використання учнями інформаційних технологій в навчально-виховному процесі).....	20
Родинне свято «А у нас на Україні...».....	26
Список використаних джерел.....	53

*Є край, де найкращі у світі пісні
І цвітом чарує калина,
Де сонечко вперше всміхнулось мені,
Де дім мій – моя Україна.*

Тільки почуття любові і глибокої гордості за Вітчизну разом з вірою у її величне майбутнє дає кожному українцеві, незалежно від того, молодий він чи сивий, чи живе він в Україні, чи в інших краях, право стверджувати: це моя країна, мій народ, моя Україна!

Незалежність України дає можливість кожному з нас стати справжнім господарем своєї землі, а для того, щоб ним стати, потрібно перш за все любити землю, віддавати їй розум, серце, душу.

Тема уроку: Український державотворчий процес 1917 – 1921 рр. - крок до незалежної України.

Мета: поглибити і систематизувати знання класу з теми «Український державотворчий процес (1917 – 1921 рр.)», приділивши увагу взаємозв'язку історії та сучасності; сприяти формуванню в учнів навичок самостійної роботи з навчальною і додатковою літературою; розвивати вміння учнів аналізувати та синтезувати, логічно мислити, робити висновки й узагальнення; виробляти практику участі в обговоренні, дискусії на задану тему; виховувати повагу до традицій боротьби за незалежність; сприяти становленню громадянської самосвідомості школярів.

Тип уроку: узагальнення і систематизація знань

Обладнання: підручник, картки, портрети історичних діячів, проектор, комп'ютер, презентація, відеоролик, карта.

Хід уроку

I Організаційний момент

Вступне слово вчителя

Боротьба за збереження державної незалежності України, що вилилась у жорстоку війну 1918 – 1920 років, була продовженням національно-демократичної революції, яка проголосила цю незалежність. Вирішувалося, чи бути

Україні незалежною державою, чи матиме вона демократичний соціально-економічний устрій. Історія дала заперечну відповідь. Державна незалежність була втрачена, надії на справедливе вирішення соціально-економічних проблем згасли.

- Чому так сталося?

Для вичерпної відповіді без серйозного аналізу не обійтись. Сподіваюся ми зробимо його на нашому уроці. Навколо подій 1917 – 1921 років у свідомості громадськості і в літературі нагромадилося безліч міфів і пліток. Щоб розібратися в них, потрібний не один рік і не один дослідник. Тож нехай наш урок буде часткою цієї великої праці.

Завдання, які стоять перед нами на уроці: повторити і систематизувати знання про основні події державотворчого процесу та його лідерів, труднощі державотворення, визначити здобутки, втрати, уроки.

II Систематизація знань учнів

Учні записують тему і план уроку в зошити.

“Український державотворчий процес (1917 – 1921 рр.)”

План

1. Періодизація подій 1917 – 1921 рр.
2. Здобутки Української революції і боротьби за збереження державної незалежності.
3. Лідери Української революції і боротьби за збереження державної незалежності.
4. Причини поразки у боротьбі за державну незалежність.
5. Уроки національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр.

В кінці уроку ви повинні дати відповідь на запитання:
«Чи здійснилися мрії лідерів національного руху 1917 – 1921 рр. в сьогоденній Україні?»

ПОМІРКУЙ

Чи здійснилися мрії лідерів національного руху 1917 – 1921 рр. у сьогоденній Україні?

- А зараз коротенько пригадаємо як розгортались основні події в Україні у 1917 – 1921 роках. *(два учні пишуть на дошці «хронологічний ланцюжок»)*.

- А ми спробуємо визначити прибічників і противників незалежності. *(фронтальна бесіда)*

- Що ж вдалось здобути українцям в роки боротьби за збереження держаної незалежності?

Здобутки: (учні записують в зошит)

1. Значення діяльності ЦР, Гетьманату, Директорії в зростанні національної самосвідомості українського народу;
2. Історична вага IV Універсалу;

Вчитель зачитує цитату О. Субтельного.

- В «хронологічному ланцюжку» підкреслити назви держав, які утворились на українських землях..

- А тепер поговоримо про тих, хто творив процес будівництва української держави: народ, лідерів.

Робота з картками

Учні отримують картки із характеристиками діячів.

Перед ними стоїть завдання: впізнати історичну особу.

Картка №1

Український державний і політичний діяч, публіцист.

Найпомітніша і водночас найсуперечливіша постать Української революції. Був, по суті, одноосібним лідером українського руху у 1919-1920 рр. Зазнав гучних тріумфів і таких само нищівних поразок. Головний отаман УНР. Член Директорії, згодом її голова. Навряд чи хто за життя мав більше суперників і ворогів і аж до сьогодні має такий спектр оцінок - від надміру захоплених (вождь українського війська, вождь української нації) до вкрай зневажливих і

принизливих (політичний авантюрист). Можна висловити припущення, що одностайності в оцінці постаті цього діяча, його діянь досягти не вдасться ще досить довго.

Картка №2

Український історик, громадський і державний діяч; голова Центральної Ради (1917-1918). Народився в м. Холмі, виріс на Кавказі. Навчався в Тифліській гімназії, Київському університеті (історико-філологічний факультет). Працював в університеті під керівництвом В. Антоновича. Активний член київської Громади, голова Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка у Львові. З березня 1917 по квітень 1918 р. - голова Української Центральної Ради. Перший Президент УНР. Очоливши Центральну Раду, був глибоко переконаний, що нова українська державність має базуватися на принципах демократії і закону. Після її падіння деякий час перебував у Кам'янці-Подільському, пізніше - у Празі, Відні, Женеві. У березні 1924 р. повернувся до Києва і розгорнув велику науково-організаційну роботу. 1929 р. обраний дійсним членом АН СРСР. Автор близько 2 тис. праць, зокрема багатотомної «Історії України-Руси», «Нарису історії українського народу», «Історії української літератури» та ін.

Помер у Кисловодську 25 листопада 1934 р. Його тіло перевезено до Києва. Похований на Байковому кладовищі. Він належить до тих політиків, які сповна пізнали велич і насолоду тріумфу і гіркоту поразки...

Картка №3

Український політичний діяч, письменник. Народився в м. Єлисаветграді Херсонської губернії в робітничо-селянській родині. Здобув юридичну освіту. Від 1901 р. займався революційною діяльністю, за яку неодноразово був заарештований. Декілька разів емігрував. Після Лютневої революції 1917 р. повернувся до України і взявся до активної політичної роботи. Перший голова Генерального секретаріату УЦР, голова Директорії. Автор майже всіх декларацій і законодавчих актів УНР. 1919 р. емігрував до Відня, де завершив написання тритомного мемуарно-публіцистичного твору «Відродження нації». 1920 р. повернувся в Україну. Спроби співпрацювати з більшовиками закінчилися невдало. Із середини 20-х років ХХ ст. оселився у Франції. Присвятив себе літературній і публіцистичній діяльності. Написав 14 романів, понад десяток п'єс, більше ста оповідань. Займався живописом. Його пензлю належить близько ста полотен. Помер 6

березня 1951 р. у містечку Мужен. Заповідав: «Стійте всіма силами за Україну»

Картка №4

Український громадсько-політичний діяч. Доктор права. Під час Першої світової війни - член Головної української ради та Загальної української ради. В 1917-1918 рр. - голова Української парламентської репрезентації в австрійському парламенті. Обраний президентом Української Національної Ради (фактично - Президентом ЗУНР). До кінця свого життя перебував в еміграції у Берліні. У 20-х роках ХХ ст. перейшов на позиції «радянوفільства». Порвав з радянфільською орієнтацією після краху політики «українізації» в УСРР.

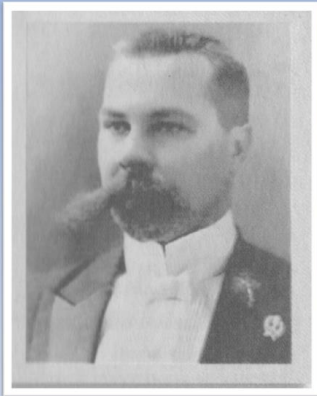
В ході виконання завдання вчитель демонструє презентацію.

Петлюра Симон (1879-1926)

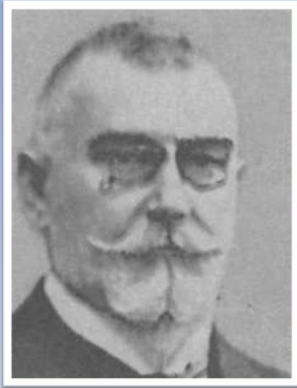

Український державний і політичний діяч, публіцист. Найпомітніша і водночас найсуперечливіша постать Української революції. Був, по суті, одноосібним лідером українського руху у 1919-1920 рр. Зазнав гучних тріумфів і таких само нищівних поразок. Головний отаман УНР. Член Директорії, згодом її голова. Навряд чи хто за життя мав більше суперників і ворогів і аж до сьогодні має такий спектр оцінок - від надміру захоплених (вождь українського війська, вождь української нації) до вкрай зневажливих і принизливих (політичний авантюрист). Можна висловити припущення, що одностайності в оцінці постаті цього діяча, його діянь досягти не вдасться ще досить довго.

Міхновський Микола (1873-1924)

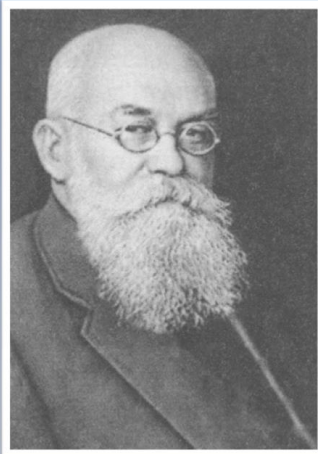

Громадський діяч. Народився в с. Турівка на Київщині. Навчався на юридичному факультеті Київського університету. Був одним з ініціаторів утворення «Братства тарасівців» (1891). Працюючи адвокатом, виступав на політичних процесах, брав активну участь в українському національному русі. Був одним з організаторів та лідерів створеної в 1901-1902 рр. Української народної партії, написав для неї програму, в якій обстоював ідею самостійності української держави. Після Лютневої революції 1917 р. - ініціатор створення українського національного війська. За Гетьманату зближився з Українською демократично-хліборобською партією, але після проголошення гетьманом П. Скоропадським федерації з Росією взяв активну участь у поваленні його режиму.

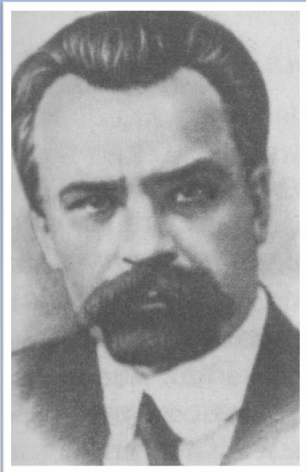
Левицький Кость (1859-1941)

Громадсько-політичний діяч. Освіту здобув у Львівському університеті. 1899 р. - співзасновник Української національно-демократичної партії, згодом її голова. Обирався послом до австрійського парламенту і польського сейму. В листопаді 1918 р. очолив перший уряд ЗУНР. У часи польської окупації Галичини був членом центрального уряду у Відні. Після повернення до Львова займався громадською діяльністю. 1939 р. після вступу радянських військ у Галичину був заарештований, 20 місяців перебував у в'язниці. У липні 1941 р. став засновником і головою Української Національної Ради у Львові. Автор історико-політичних і правознавчих праць, серед них «Історія політичної думки галицьких українців, 1848-1914»

Грушевський Михайло (1866-1934)

Український історик, громадський і державний діяч; голова Центральної Ради (1917-1918). Народився в м. Холмі, виріс на Кавказі. Навчався в Тифліській гімназії, Київському університеті (історико-філологічний факультет). Працював в університеті під керівництвом В. Антоновича. Активний член київської Громади, голова Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка у Львові. З березня 1917 по квітень 1918 р. - голова Української Центральної Ради. Перший Президент УНР. Очоливши Центральну Раду, був глибоко переконаний, що нова українська державність має базуватися на принципах демократії і закону. Після її падіння М. Грушевський деякий час перебував у Кам'янці-Подільському, пізніше - у Празі, Відні, Женеві. У березні 1924 р. повернувся до Києва і розгорнув велику науково-організаційну роботу. 1929 р. обраний дійсним членом АН СРСР. Автор близько 2 тис. праць, зокрема багатотомної «Історії України-Руси», «Нарису історії українського народу», «Історії української літератури» та ін. Помер у Кисловодську 25 листопада 1934 р. Тіло Грушевського перевезено до Києва. Похований на Байковому кладовищі. Він належить до тих політиків, які словна пізнали велич і насолоду тріумфу і гіркоту поразки...

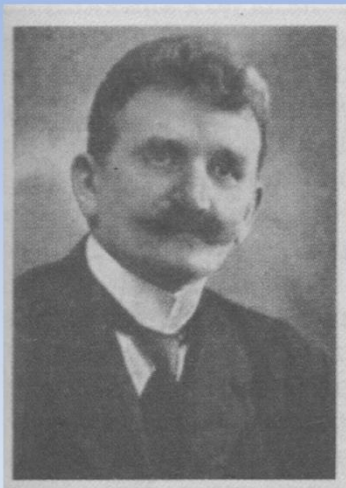
Винниченко Володимир (1880-1951)

Український політичний діяч, письменник. Народився в м. Єлисаветграді Херсонської губернії в робітничо-селянській родині. Здобув юридичну освіту. Від 1901 р. займався революційною діяльністю, за яку неодноразово був заарештований. Декілька разів емігрував. Після Лютневої революції 1917 р. повернувся до України і взявся до активної політичної роботи. Перший голова Генерального секретаріату УЦР, голова Директорії. Автор майже всіх декларацій і законодавчих актів УНР. 1919 р. емігрував до Відня, де завершив написання тритомного мемуарно-публіцистичного твору «Відродження нації». 1920 р. повернувся в Україну. Спроби співпрацювати з більшовиками закінчилися невдало. Із середини 23-х років XX ст. оселився у Франції. Присвятив себе літературній і публіцистичній діяльності. Написав 14 романів, понад десяток п'єс, більше ста оповідань. Займався живописом. Його пензлю належить близько ста полотен. Помер 6 березня 1951 р. у містечку Мужен. Заповідав: «Стійте всіма силами за Україну».

Скоропадський Петро (1873 - 1945)

Політичні погляди П. Скоропадського формувалися під впливом двох факторів: з одного боку, він був прибічником старого ладу самодержавної Росії, з іншого - усвідомлював правомірність українських домагань і необхідність змін у суспільстві. У березні 1918 р. за участю П. Скоропадського виникла політична організація Українська громада (згодом - Українська народна громада). Її платформа виявилася близькою до позиції Української демократично-хліборобської партії й Союзу земельних власників. 29 квітня 1918 р на з'їзді земельних власників П. Скоропадського було проголошено гетьманом України

Петрушевич Євген (1863-1940)

Український громадсько-політичний діяч. Доктор права. Під час Першої світової війни - член Головної української ради та Загальної української ради. В 1917-1918 рр. - голова Української парламентської репрезентації в австрійському парламенті. Обраний президентом Української Національної Ради (фактично - Президентом ЗУНР). До кінця свого життя перебував в еміграції у Берліні. У 20-х роках ХХ ст. перейшов на позиції «радянськості». Порвав з радянськостю орієнтацією після краху політики «українізації» в УСРР.

- Чому ж національно-визвольна боротьба зазнала поразки? *(робота з підручником, ст. 209 - 210)*

Учні спільно визначають і записують в зошит причини:

1. Недостатня зрілість українських національних сил, національні сили не зуміли об'єднатися;
2. Лідери до початку 1918 р стояли на позиціях автономії, а не незалежності;
3. Українське суспільство було розколоте в питаннях політичного, соціально-економічного устрою української держави;

4. Зовнішня агресія цілого ряду країн.

Не було вирішене ще одне стратегічне завдання, яке стояло перед українським народом сотні років – відновлення територіальної цілісності. Хоча було зроблено вагомий крок

Перегляд відеоролика

- Про яку подію йдеться в відеоролику? (Акт злуки УНР і ЗУНР)

Робота з картою

Учні отримують завдання на картках

Робота з документами

Документи і матеріали

«Ніякого війська Російської Соціалістичної Радянської Республіки на Україні немає. Військова акція на українській території в цей момент проводиться поміж військом Директорії та військом Українського Радянського Уряду, який є цілком незалежним.»

*З відповіді народного комісара
закордонних справ РСФРР Г. Чичеріна
на офіційне звернення Директорії
щодо вторгнення російських
більшовицьких військ на територію
України*

Документи і матеріали

«...Вважається, що Українська Соціалістична Радянська Республіка є самостійна, незалежна робітничо-селянська держава. Але це тільки в деклараціях В дійсності ж політика абсолютного централізму керівників революції звела не тільки державну самостійність України, але навіть її самодіяльність нанівець. Тут так само все, що можна, зцентралізовано, особливо в сфері економіки

Промисловість, транспорт, робітничий ринок, продовольча справа, фінанси - все це залізними дротами прикуте до московського центру, звідки даються накази й директиви, що часто абсолютно не можуть бути погоджені з українськими умовами, але які силою “залізної дисципліни” мусять бути бюрократично виконаними».

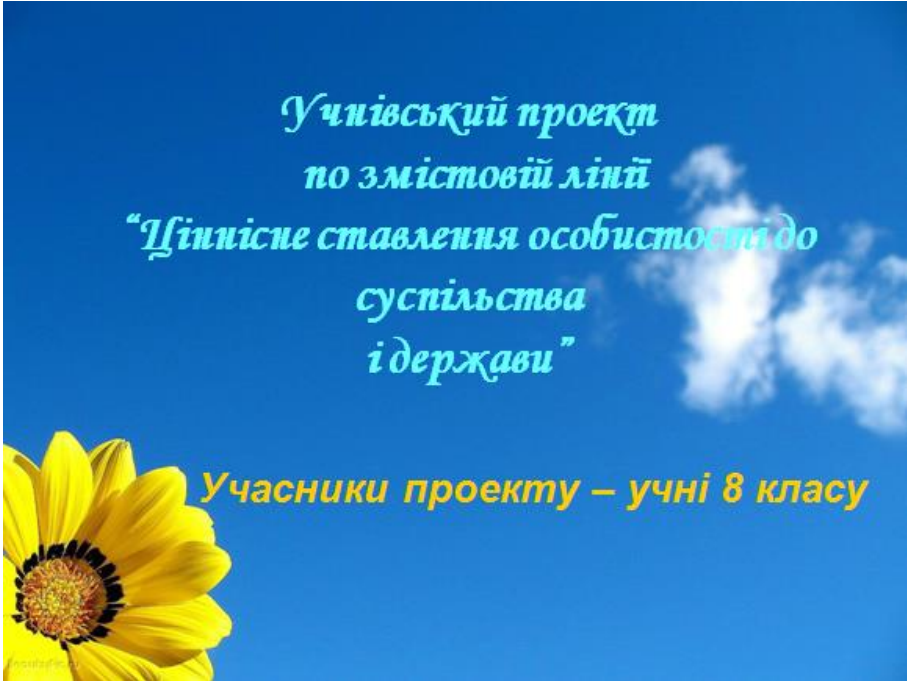
*З публічного листа В. Винниченка «Революція в небезпеці»
Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті: Документи і матеріали. - Мюнхен, 1983. -Т. 1. - С. 466-468.*

- Учні відповідають на проблемне питання, поставлене на початку уроку.

III Підсумки уроку. Оцінювання.

IV Д/з

Підготуватися до історичного диктанту.

*Учнівський проєкт
по змістовій лінії
"Ціннісне ставлення особистості до
суспільства
і держави"*

Учасники проєкту – учні 8 класу

*Учнівський проєкт
"Мандруємо
нашою
Батьківщиною"*

Мета проєкту: провести туристсько-розсмакову роботу, проаналізувати літературні і історичні джерела, а також інформацію з Інтернету, щоб ознайомитись з визначними місцями нашої країни, показати неповторну красу України, її багату культурно-історичну спадщину, яку потрібно шанувати, щоб зберегти для наступних поколінь.

Завдання проекту

- Які існують версії походження назви «Україна»? Коли вперше з'явилась ця назва?
- Які найвизначніші пам'ятки столиці України?
- Чим приваблює паломників Почаїв?
- Чим славиться наша рідна Хмельниччина?
- Що таке «Золота підкова» Львівщини?
- Які визначні місця Вінниці?
- Чому Софіївку називають одним із «семи чудес України»?

Звіт І групи

Які існують версії походження назви «Україна»? Коли вперше з'явилась ця назва?

- Слово «Україна» — слов'янського походження і означало первісно край, земля, територія.
- Вперше назва з'являється під 1187 р., коли вона вживається у «Київському літописі»
- З середини XVI ст. це слово з'являється і в зарубіжних джерелах.
- З XVI ст. назва Україна вживається тільки в значенні «країни або держави, заселеної українцями».

Звіт II групи

Які найвизначніші пам'ятки столиці України?

Подорожуючи визначними місцями нашої столиці, ми прийшли до висновку: Київ – одне з найкрасивіших міст світу.

“Петербург – юне місто, Москва – древнє, а Київ – вічне місто, це – Північний Рим”
Оноре де Бальзак

Звіт III групи

Чим приваблює паломників Почаїв?

І зараз Свято-Успенська Почаївська Лавра є фортецею Православ'я на Заході Святої Русі, духовним маяком, що несе всьому світу істину про Христа-Спасителя.

Чудесне явлення
Божої Матері на горі
Почаївській у 1240 році

Звіт IV групи

Чим славиться наша рідна Хмельниччина?

У сучасних межах Хмельницька область існує з 22.09.1937 року. Тоді це була Кам'янець-Подільська область. У травні 1941 року обласний центр перенесено у м. Проскурів, а в січні 1954 року область перейменовано в Хмельницьку, а обласний центр –

у м. Хмельницький

Кам'янець-Подільський – окраса Поділля. Стара фортеця, мов той казковий богатир перепиняла шлях різного роду загарбникам

м. Хмельницький – гарне, зелене місто. Ми побували в панорамі "Визволення Проскурова"

В Меджибізьській фортеці ми побували в краєзнавчому музеї і музеї Голодомору 1932-1933 років

Рідний край нам наснагу дає,

Пломінь серця, характер і вміння.

Із Поділля коріння мос, -

Що я значу без того коріння?!

О. Грбник

Звіт V групи

Що таке «Золота підкова» Львівщини?

"Золота підкова" – це старовинні замки Львівщини: Замок у Підгірцях – визначна пам'ятка пізньоренесансної архітектури, Олеський замок – видатна пам'ятка архітектури та історії XIII-XVIII ст., Золочівський замок, споруджений у 1630 – х рр.

Звіт VI групи

Які визначні місця Вінниці?

Вінниця – одне з найкрасивіших міст України, багате на історичні пам'ятки. Під час екскурсії ми побували в музеї видатного хірурга М.І. Пирогова, на місці, де була ставка Гітлера,

а також на кондитерській фабриці "ROSHEN"

Звіт VII групи

Чому Софіївку називають одним із «семи чудес України»?

Незабутнє почуття свята душі охопило нас під час відвідування парку "Софіївка". Парк чарує, бентежить, надихає на творчість і кохання. Це справжнє диво України.

Ми зрозуміли:

- Краса України неповторна;
- Культурно-історична скарбниця України надзвичайно багата;
- Потрібно надалі ознайомлюватися з визначними місцями України;
- Потрібно шанувати культурні надбання нашої країни, щоб зберегти їх для наступних поколінь.

«А у нас на Україні...»

Родинне свято

Мета: виховувати любов і шанобливе ставлення до старших членів родини - бабусь і дідусів, до матері і батька, до неньки України. Формувати чуйність, доброту, милосердя, почуття обов'язку перед батьками, дідусями і бабусями, перед своїм народом, своєю Батьківщиною

Родинний вечір проводиться в просторому і затишному залі, який прикрашений вишитими рушниками, домотканими килимами.

Звучить ніжна мелодія.

Учень: Добрий вечір, наші мами.

Добрий вечір, татусі.

Добрий вечір, любі діти, бабусі і дідусі,

І, звичайно, гості всі.

Учениця: Ласкаво просимо всіх до господи.

У нас врятує від негоди

Щира пісня, рідна мова.

Мудра бесіда, розмова.

Вчителька: Україна. Золота чарівна сторона, земля уквітчана, зеленню закосичена.

Україна! Країна краси і смутку, радості і печалі, розкішний вінок з рути і барвінку, над яким світять яскраві зорі.

І ось в цьому чудовому краї живемо ми, українці Що ж для нас найголовніше?

Наша рідна Україна, мир в ній і в цілому світі. А ще найголовніше для людини це сім'я, хороша, щаслива сім'я, вихована по-християнськи, де є твої найрідніші, близькі, дорогі люди. Вони тебе не зрадять, допоможуть, застережуть, пораду дадуть, підтримають у потрібний момент... І як добре, коли всі здорові і веселі. В сім'ї ти захищений, спокійний і щасливий.

Мамина пісня, батьківська хата, дідусева казка, бабусина вишиванка, добре слово сусіда і незамулена криниця, з якої п'ють воду мандрівники, здавніла пам'ять на околиці села - все це родовідна пам'ять і де б ми не були - пам'ятаймо рідну хату, рідну мову, мудру настанову батьків.

Учениця: Мати і батько найрідніші і найближчі нам люди. Вони дали нам життя, вчать нас людяності, доброти, милосердю, вкладають в наші уста добрі слова.

Учень: Сьогодні ми зібрались, щоб вшанувати наших дорогих батька й неньку, низько вклонитись їм.

Учениця: Ой маю я три матері.
Ой маю я три матері, та всі три хороші
Три матері, три квіточки, як три красні
рожі.
Перша мати - Непорочна, як лілея біла.
Із Дитятком - Немовлятком, Пречистая
Діва
Друга мати - це найкраща на світі країна.
Земля наша - наша славна ненька-Україна.
Третя мати, що ж про неї гарного сказати?
Це ласкава, люба, мила, рідна моя мати.
Ой маю я три матері, та всі три хороші,
Три матері, три квіточки, як три красні рожі

К. Вагилевич.

Вчителька: А зараз пропоную всім разом заспівати пісню «Рідня мати моя».

Учень: Батько і мати.
Як мені вас не любити,
Рідний батьку, нене!
Та ж ви мене згодували
Та дбали про мене
Та ж ви мене згодували
Щирими руками
Ой нема то ніде в світі.
Як в батька і мами.
Батько розуму навчас,

Мати приголубить.
Ніхто мене так на світі.
Як вони, не любить.
Дай же, Боже, щоб я виріс,
В школі гарно вчився.
Щоб я батькові і ненці
Добре відплатився.

Б. Лепкий

Сценка

Батьківські поради

(українська народна казка)

Жив в одному селі чоловік, і був у нього син. Якось батько й каже йому.

- Слухай, сину! Живи так, щоб ти мав у кожному селі хату, на кожний день нові чоботи і щоб тобі всі люди кланялися.

Задумався син над батьковими словами і питає:

- Як це, батьку, я можу поставити в кожному селі хату, купувати щодня нові чоботи і примусити всіх мені кланятися?

Засміявся старий і говорить:

- Дуже легко, синку! Матимеш у кожному селі доброго товариша - будеш мати і свою хату.

Щоб кожний день були нові чоботи, треба їх щовечора чистити, і на ранок вони будуть як нові.

І вставай, сину, рано ,раніше від усіх - і йди на роботу. А йтимуть до праці люди, то всі будуть тобі кланятися і вітатися.

Учениця: Ти тільки вслухайся: бабуся!., бабусечка!..
бабусенька!..

Яке ніжне, красиве, лагідне, пестливе й тепле слово! А чому? А тому, що бабуся- це мамина або татова мама, отже вона: - прожила на світі удвічі більше твоїх мами чи тата, бо вона їхня мама:

Учень: - бачила у житті удвічі більше твоїх мами чи тата, бо вона їхня мама,

Учениця: - і ти, мабуть, удвічі дорожчий для неї, бо ти дитина її дитини;

Учень: - бо ти - її онучатко, дівчатко чи хлоп'ятко;

Учениця:- бо ти - її пташенятко, ластів'ятко, козенятко, голуб'ятко, нехай іноді, навіть, і телятко чи поросятко;

Учень: але ти - її дитиночка-кровиночка. Бо правду кажуть у народі:

Учениця: - Діти - це діти, а справжні діти - це онуки!

Учень: Дідусю, ти хоч сивий, але такий красивий!

Я щиро так тебе люблю,

Тобі я неба прихилю,

Щоб ти здоровий був, щасливий.

Нестиму в серденьку довіку

Тепло дідусевих долонь,
Любові чистої вогонь, і щастя, й радості без ліку!

Учениця: Хай в житті вам радість буде.

Процвітайте, як той цвіт.

Дай же, Боже, любим бабцям і дідусям

Многих, добрих, щасних літ.

Учень: А ще сьогодні на святі ми вітаємо наших братів, сестер. Бажаємо їм здоров'я міцного, щастя безмежного, успіхів у всіх хороших справах, миру і всього самого найкращого.

Вчителька: «Вогнище родинне». Так називається вірш, який підготувала на свято сім'я Поліщук Каті. В житті людини є багато важливих речей: навчання, робота, кар'єра, але на першому місці все ж сім'я, родина, тепло вогнища, яке зігріває нас все життя. «Моя сім'я складається із п'яти чоловік» - пише у своєму творі «Тепло родинного затишку» Поліщук Катя. «У ній живуть я, мама, тато, бабуся і бабуся. Мама і тато працюють у товаристві, бабуся Ніна працює у сільській аптеці, а бабуся Марія- пенсіонерка. Вона - ветеран війни, а я ходжу у школу. Моя сім'я дуже дружна, я почуваю себе в цій сім'ї дуже щасливою.»

Вірш «Вогнище родинне» читає мама Поліщук Каті.

Вчителька: Берегинею сімейного вогнища є мама. Від її терпіння, мудрості залежить чи це вогнище зігріває всіх теплом, чи лише тліє.

Таня Балан написала: «Моя сім'я –це я, мама, тато, брат, бабуся, дідусь. Мама працює в товаристві, тато працював в Києві,а зараз вдома. Брат навчається в 11 класі, а я в 6. Бабуся пече смачні пироги, дідусь доглядає за господарством. Я їх всіх люблю за те, що вони у мене є. Я

дякую своїй мамі за те, що я є на цьому світі, бачу, живу і бігаю по цій землі. Я їй вклоняюсь і за все дякую.»

Ось що пише Артур Рогозюк: «Моя сім'я складається з чотирьох чоловік: тато, мама, я і мій брат Міша. Наша сім'я дружна і я її дуже люблю.»

А зараз мами Тані Балан і Артура Рогозюка заспівають Пісню про маму.

«Нас в сім'ї п'ятеро: я, мама, тато, брат і бабуся», - написала в творі Гончарук Юля. «Мама працює в школі. Матуся завжди частує нас чимось смачненьким. Тато в нас – господар. Він майстер на всі руки, має багато техніки, землі,

велике господарство і все він встигає, а ми йому допомагаємо. Брат навчається в 10 класі, він завжди допомагає мені.

Увечері ми збираємось усі разом і обговорюємо різні питання. Дивимось цікаві телепередачі. Я з мамою люблю розгадувати кросворди, читати книжки.

Мама і тато завжди підтримують мене у важку хвилину. Я дуже люблю свою родину.»

«Розмова з дочкою.»- читають Юля Гончарук з мамою.

Кожна мама мріє, щоб її діти вирости хороші, порядні, добрі, розумні. Любить свою сім'ю і Сірожа Петрук. Сірожа написав: «Свята святкуємо разом: новорічні, Різдво, Василя, Водохреща. На Коляду і Щедру їмо кутю і на столі у нас 12 страв». Сірожа з мамою виконують пісню «Мамина сорочка».

Мамині руки... Вони варять, перуть, шиють, не знають спокою. «Мамині руки – так називається вірш, який прочитає мама Білої Аліни».

Аліна так написала про свою сім'ю: «Кожна дитина, як і маленька пташечка хоче мати своє тепле гніздечко, тобто свою сім'ю, родину, свій затишний теплий дім. Кожна дитина хоче мати маму і тата, які її з самого дитинства доглядають, люблять, ставлять на правильний шлях в доросле життя. Я почуваю себе дуже щасливою, тому що в мене є і мама і тато, сестричка, бабусі і дідусі. Живемо ми всі в своєму будинку, в якому завжди тепла і затишна атмосфера. Мама і тато ходять на роботу, сестра і я – в школу, бабуся залишається вдома, а коли ввечері всі

збираються вдома, дружно повечереємо і проводимо тихий сімейний вечір. Тож цінуймо, любімо свою родину, сім'ю поважаймо і не забуваймо». Танцюють Біла Настя і Антипова Юля.

Гуменюк Роман написав: «У мене невелика сім'я: тато, мама, менший братик і я. І ще у мене є бабуся, прабабуся і три дядьки. Ми усією родиною зустрічали Новий рік, Різдво Христове ». Сім'я Гуменюків підготувала на вечір ігри: конкурс – змагання між татами і синами – хто більше разів відіжметься від підлоги, конкурс – змагання

між мамами і доньками зі скакалкою; конкурс на кращий танець серед батьків і інші.

«Моя сім'я велика.» - пише Антипова Юля. «Мого тата звати Міша. Йому 43 роки. Він працює в будівельній бригаді. Мою маму звати Валя. А ще в мене є дві сестрички і два братики. А ще в мене є дві бабці і один дідусь. Наша сім'я дуже дружна і я її дуже люблю.»

Юля Антипова із своєю сестричкою Сашею, якій 4 роки читають вірш «Сестричка».

Всім присутнім в залі Кратасюк Света, Рогозюк Артур, Гончарук Юля та Яшук Вася подарували бальний танець.

Дуже любить свою сім'ю Васильєв Назар. «Моя сім'я живе в Колках. В нашій сім'ї живе п'ять чоловік. Тато Славик – шофер, мама Рая – медсестра, а дідусь з бабусею – пенсіонери. Я дуже люблю свою сім'ю і всю свою родину, бо вони люблять мене. Кожен член сім'ї робить свій внесок, створюючи затишок в будинку і в сім'ї».

Назар з мамою прочитали вірш «Дванадцять місяців».

Вчитель. Ви побачили, що мами ваші не тільки варять, перуть, доглядають вас, господарство. Вони ще співають, вірші розказують і танцюють.

Циганський танець у виконанні Кратасюк Свети та її мами і Балан Тані та її мами.

Кратасюк Света пише про свою сім'ю. «Моя родина велика. Мене всі люблять і поважають і я їх теж. Тепло родинного затишку у нас полягає в тому, що моя родина часто зустрічається у батьківському домі. Що ми завжди підтримуємо один одного. Родина – це саме найкраще у нашому житті.»

Вчитель. Активними учасниками свята ми побачили сьогодні в основному мам. Але є в нас сім'я, де тато приділяє велику увагу сину.

Вася Ящук написав у своєму творі: «Нас у сім'ї четверо: я, мама, тато і бабуся. Наша сім'я має певні

традиції, які передаються з покоління в покоління. Особливо ми любимо святкувати зимові свята.»

Вася з татом виконують музичний номер на трубі.

Славецька Аня в своєму творі написала: «Я дуже люблю свою сім'ю. Мої бабуся й дідусь працюють по господарству. Я їм завжди допомагаю. Бабуся мене дуже любить і піклується про мене.»

Аня і її бабуся запропонували присутнім відгадати загадки.

Мама Кратасюк Свети та Гончарук Юлі подарували для всіх присутніх пісню.

Також загадали свої загадки Рогозюк Артур з мамою.

Вчитель. На дворі – зима, сніг, мороз. Балан Таня дарує для всіх пісню «Ах сніг, сніжок».

І знову ігри проводить сім'я Гуменюків.

Сценка «Вечорниці» у виконанні Васильєва Назара, Ящука Васи, Гуменюка Роми та Славецької Ані.

Вокальна група мам дарує дітям пісню.

Учні запрошують на танець батьків.

Ігри. Танці.

Пісня "А у нас на Україні..." у виконанні учнів класу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України
2. Н.Г. Красоткіна. Свято в школі "Мово рідна моя, не мовчи!". — Випуск II - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. — 316 с.
3. Україна. Енциклопедія. – Харків: «ТОРСІНГ ПЛЮС», 2012, - 256 с. іл..
4. Т. Лагунова, Д. Корольков, В. Мірошникова, Л. Михайленко. Моя країна Україна. – Харків, 2008.
5. Пометун О.І. Гупан Н.М. Історія України. 10 клас. - Освіта, 2012
6. Субтельний О. Україна. Історія. – К.: Либідь, 1991